

Mustasaaren kunnan kotoutumisohjelma 2025

11.03.2025

Johanna Björkman
Kotouttamis- ja työllisyyspalveluiden
päällikkö

Yleistä

Tasavallan presidentti vahvisti muutokset kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin (681/2023) 13.6.2024.

Kotoutumislain kokonaisuudistus tulee voimaan vuoden 2025 alussa, kun päävastuu kotoutumisesta siirtyy kunnille. Uudistus lisää maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisesta.

Hallituksen talousarvioneuvottelujen seurauksena syyskuun 2024 lopussa tulleessa uudessa hallituksen esityksessä ehdotettiin säästöjä ja muutoksia lakiin kotoutumisen edistämisestä, joka tulee voimaan 1.1.2025. Tämä laki (30.12.2024/1100) on hyväksytty ja tullut voimaan 1.1.2025.

Tavoitteena on:

- vahvistaa työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaneiden kotoutumista
- selkeyttää eri toimijoiden vastuita
- vahvistaa monialaista yhteistyötä sekä järjestöjen ja työnantajien kanssa tehtävää yhteistyötä
- päivittää kotoutumislakia vastaamaan viranomaistehtävien siirtojen aiheuttamiin muutostarpeisiin

Kotoutumislain
kokonaisuudistus
(KOTO24)

Kotoutumis- tehtävien vastuut

Kunta

- Määrittelee kotoutumisen tavoitteet ja toimenpiteet niiden tukemiseksi
- Laatii kotoutumishjelman yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- Vastaa asiakkaiden ohjauksesta ja neuvonnasta
- Vastaa palveluista asiakkaille, jotka eivät ole työttömiä työnhakijoita

Työvoimaviranomainen

- Vastaa palveluista työttömille työnhakijoille kotoutumisen edistämistä annetun lain mukaisesti

Hyvinvointialue

- Määrittelee kotoutumisen tavoitteet ja toimenpiteet niiden tukemiseksi
- Osallistuu monialaisen kotoutumisen palvelutarpeen ja kotoutumissuunnitelman arviointiin

Vastuunjako ja eri palvelujen järjestämisestä koskevat keskustelut ovat edelleen käynnissä tätä ohjelmaa laadittaessa.

Mustasaaren kotoutumisohjelma

LÄHTÖKOHTANA ON OLLUT AJATUS, ETTÄ
OHJELMA ON PALVELUTARJOTIN KUNNAN
TARJOAMISTA KOTOUTUMISPALVELUISTA
KOTOUTUMISEN ALKUVAIHEESSA OLEVILLE

OHJELMA TUKEE MAAHANMUUTTAJIEN
OSALLISUUTTA PAIKALLISYHTEISÖSSÄ.
LAKISÄÄTEISET OSAT – VAPAAEHTOISET
YHTEISTYÖKUMPPANIT

Ohjelmassa käytettävä terminologia

Maahanmuuttaja: Yleiskuvaus henkilöistä, jotka ovat muuttaneet eri perustein maasta toiseen tilapäisesti tai vakituisesti.

Tilapäistä suojelua saava henkilö: Ukrainasta paennut henkilö, jolle on myönnetty oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella. Tilapäistä suojelua saava henkilö kuuluu vastaanottopalveluiden piiriin siihen asti, kunnes hänellä on kotikuntalain mukaan kotikunta Suomessa.

Turvapaikanhakija: Henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua ja siirtyy vastaanottojärjestelmästä kunnalle ja kuuluu kotoutumista edistävien palveluiden piiriin oleskeluluvan myöntämisen jälkeen.

Pakolainen: Henkilö, joka on paennut kotimaastaan sodan, väkivallan tai vainon vuoksi. Henkilölle, jolle myönnetään turvapaikka tai jonka UNHCR toteaa olevan pakolainen, myönnetään pakolaisasema.

Kiintiöpakolainen: Henkilö, jonka YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on määritellyt pakolaiseksi ja jolle on myönnetty oleskelulupa valtion talousarvion mukaisen pakolaiskiintiön puitteissa. UNHCR määrittää eniten apua tarvitsevat henkilöt ja esittää heitä kiintiöpakolaisiksi Suomeen.

Kotoutuminen: Maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa sekä osallisuus työ- ja elinkeinoelämässä, koulutuksessa, järjestötoiminnassa tai muussa yhteiskunnan toiminnassa syvenee ja monipuolistuu. Vuodesta 2025 alkaen kotoutumisaika lyhennetään kolmesta vuodesta kahteen vuoteen, kiintiöpakolaisten kohdalla neljästä vuodesta kolmeen vuoteen.

Kotoutumissuunnitelma: Yhteistyössä maahanmuuttajan kanssa laadittava yksilöllinen suunnitelma, jossa sovitaan yksilöllisistä kotoutumis- ja työllistymistavoitteista sekä palveluista ja palveluihin osallistumisesta. Kotoutumissuunnitelma on voimassa enintään kaksi vuotta.

Kotoutuja-asiakas: Maahanmuuttaja, jolla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma.

Kotoutumisen käsitteellinen viitekehys

(Ager & Strang, 2008)

Keinot ja tulokset:

Työ

Asuminen

Koulutus

Hyvinvointi

Sosiaaliset kontaktit:

Sosiaaliset
sillat

Sosiaaliset
siteet

Sosiaaliset
linkit

Mahdollistajat:

Kieli ja kulttuurinen
osaaminen

Turvallisuus ja
jatkuvuus

Perusta:

Oikeudet

Kotoutumisen edistämisen viitekehys

- Kotoutumisohjelma perustuu Agerin & Strangin (2008) kotoutumisen käsitteelliseen viitekehukseen, joka muodostuu onnistuneen kotoutumisen kannalta tärkeistä osa-alueista. Viitekehys muodostaa hyvän teoreettisen perustan kunnan kotoutumisohjelman ja kotoutumistyön tavoitteille ja painopistealueille.
- Osa-alueilla työ, asuminen, koulutus ja hyvinvointi on suora yhteys onnistuneeseen kotoutumiseen, ja niiden voidaan sanoa olevan onnistuneen kotoutumisen tavoitteellisia indikaattoreita ja alueita, jotka sinällään edistävät kotoutumista. Onnistunut kotoutuminen voidaan siis nähdä hyvinä tuloksina näillä osa-alueilla, mutta ne ovat myös itsessään kotoutumista tukevia ja edistäviä keinoja.
- Sosiaaliset kontaktit ovat yksi kotoutumisen edistämisen avaintekijöistä ja liittyvät myös muilla osa-alueilla saavutettaviin tuloksiin. Agerin & Strangin (2008) malli määrittelee sosiaalisten kontaktien kolme muotoa, jotka vaikuttavat kotoutumiseen: sosiaaliset sillat, joka käsittää yhteydet kantaväestöön. Sosiaaliset siteet ovat yhteyksiä ihmisiin, joilla on samanlaisia kokemuksia, sama kulttuuri tai tausta. Sosiaaliset linkit ovat yhteyksiä valtion ja kunnan palveluihin.
- Kieli ja kulttuuriosaaminen ovat tekijöitä, jotka tukevat sosiaalisia yhteyksiä yhteiskuntaan. Kieli mahdollistaa koulutuksen, työn ja työllistymisen. Kulttuuriosaaminen on tärkeä taito, joka auttaa luovimaan yhteiskunnassa. Kulttuuriosaamista voidaan tukea esimerkiksi järjestämällä yhteiskuntaorientaatio omalla äidinkielellä.
- Jatkuvuus ja turvallisuus liittyvät tiiviisti yhteen hyvien väestösuhteiden kanssa. Ympäristö, joka on turvallinen maahanmuuttajille ja muulle väestölle, luo paremmat edellytykset kotoutumisen tunteen muodostumiselle. Jatkuvuutta edistää myös se, että ei tarvitse muuttaa kunnassa tai kunnasta toiseen.

Lähde: Ager, A. & Strang, A., 2008. Understanding Integration: A Conceptual Framework. Journal of Refugee Studies

Maahanmuuton tilanne Suomessa

Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrä Suomessa kasvaa vuosittain. Vuonna 2021 ulkomaalaistaustaisia oli 469 633 henkilöä ja vuonna 2023 heitä oli 571 268. Tämä tarkoittaa, että ulkomaalaistaustaisia henkilöitä on noin 10,2 prosenttia Suomen koko väestöstä.

Vaikka turvapaikkahakemusten määrä on vähentynyt vuodesta 2022 alkaen, maahanmuutossa tapahtui vuonna 2023 suuri lisäys aiempiin vuosiin verrattuna. Suurimpana syynä oli Ukrainan sodan aiheuttama suuri pakolaisvirta Ukrainasta. Tilapäisen suojelun direktiivin voimaantulon myötä suuri määrä ukrainalaisia haki oleskelulupaa tilapäisen suojelun perusteella. Vuonna 2022 tilapäistä suojelua haki 47 302 henkilöä. Vähitellen määrä on vähentynyt, ja vuonna 2023 hakemuksia oli 19 426.

Vuonna 2023 Suomessa jätettiin yhteensä 5 372 turvapaikkahakemusta.

Maahanmuuton ja kotoutumisen tilannekuva kunnassa

Mustasaaren kokonaisasukasluku (2023) on 19 763, josta 756 henkilöä on ulkomaalaistaustaisia (noin 3,8 prosenttia kunnan koko väestöstä).
Ulkomaalaistaustaisten osuus on lisääntynyt vuodesta 2019, jolloin määrä oli 546 henkilöä (noin 2,8 prosenttia kunnan koko väestöstä). Vuonna 2023 Mustasaaren kuntaan tuli 119 maahanmuuttajaa.

Mustasaarella vuonna 2023 ulkomaalaistaustaisten henkilöiden keskuudessa suurimmat kieliryhmät olivat venäjä, swahili ja vietnamin kieli.

Vuonna 2023 Suomeen saapui 1 332 kiintiöpakolaista, joista 39 tuli Mustasaareen. Toukokuussa 2024 Mustasaaren kotouttamisyksikön toiminnassa olevia henkilöitä on noin 80.

Vuoden 2023 aikana Mustasaareen saapuneet kiintiöpakolaiset tulivat Syyriasta, Afganistanista, Iranista, Sudanista, Burundista ja Myanmarista. Näistä yhdeksän henkilöä luokiteltiin hätätapauksiksi.

Toukokuussa 2024 Mustasaarella oli 14 henkilöä, joille on myönnetty tilapäinen suojele.

Kunnan palvelut maahanmuuttajille

Welcome Office

- Kaikkien maahanmuuttajien neuvontapiste
- Auki perjantaisin klo 9–16, Mustasaaren kulttuuritalo, Koulutie 1

Kotouttamisyksikkö

- Noin 80 asiakasta (5/2024)
- Kolme kotoutumisohjaajaa
- Päivittäistä ohjausta ja tukea henkilöille, joilla on kotoutumisaika
- Kotouttamisyksikkö on Mustasaaren virastotalossa, Keskustie 4

Kunnan palvelut maahanmuuttajille kuuluvat kotouttamis- ja työllisyyspalveluiden päällikön alaisuuteen

Kotoutumis- palvelut 2025 ->

Työvoimaviranomainen vastaa kotoutumishjelmaan sisältyvien palveluiden järjestämisestä työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle ja kotoutuja-asiakkaalle

Kunta vastaa muiden maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden palveluiden järjestämisestä

Kotoutumisen alkuvaiheen palvelut (KotoL 13. §)

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi (KotoL 14. §)

Edellisen arvioinnin perusteella laadittava kotoutumissuunnitelma (KotoL 16. §)

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio (KotoL 25. §)

Kotoutumiskoulutus ja kielitaidon päättötestaus (KotoL 26. ja 27. §)

Muuta koulutusta ja palveluita, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä (KotoL 26. §)

Kotoutumisohjelman aikaista ohjausta ja neuvontaa (KotoL 13. § 1. mom.)

Kuvaus:

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään maahanmuuttajan miitteet ja toiveet, aiempi koulutus, työkokemus, kielitaito ja työkyky. Lisäksi arvioidaan kotoutumista edistävien palvelujen tarve.

Vastuut:

Työvoimaviranomainen vastaa työnhakijana olevan maahanmuuttajan arvioinnin järjestämisestä. Kunta vastaa muiden maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden palveluiden järjestämisestä. Arvioinnin tekee virkasuhteessa oleva kotouttamisohjaaja.

Yhteistyö:

Monialainen kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tehdään tarvittaessa yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Kotouttamisohjaaja ottaa yhteyttä sosiaali- ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilöön tarpeen mukaan. Sosiaalihuollon asioissa yhteyttä otetaan ensisijaisesti sähköisen lomakkeen välityksellä [ilmoitus sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi](#). Muita yhteistyökumppaneita ovat työllisyysalue ja alueen oppilaitokset.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Kuvaus:

Kotoutumissuunnitelma on yksilöllinen suunnitelma kotoutumisen edistämiseksi. Suunnitelmaan kirjataan esimerkiksi kotoutumisen ja työllistymisen tavoitteet, palvelut ja tarjottuihin palveluihin osallistuminen. Tavoitteena on kiirehtiä kotoutumista ja pääsyä työmarkkinoille. Kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto on kaksi vuotta vuodesta 2025 alkaen. Määräaika voidaan pidentää erityisistä syistä.

Vastuut:

Työvoimaviranomainen vastaa kotoutumissuunnitelman järjestämisestä työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle. Kunta vastaa muiden maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden palveluiden järjestämisestä. Kunta laatii suunnitelman yhdessä kotoutuja-asiakkaan kanssa. Suunnitelman laatii virkasuhteessa oleva kotouttamisohjaaja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Yhteistyö:

Monialainen kotoutumissuunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Muita yhteistyökumppaneita ovat työllisyysalue, Kela, oppilaitokset, kolmas sektori, seurakunnat ja kunnan muut toimialat.

Edellä mainitun
arvioinnin perusteella
laadittava
kotoutumis-
suunnitelma

Kuvaus:

Yhteiskuntaorientaatio on asiakkaan äidinkielellä tai muulla asiakkaan hyvin hallitsemalla kielellä järjestettävä koulutus (70 h). Se sisältää tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, Suomessa asumisesta, elämästä ja työskentelemisestä. Yhteiskuntaorientaatio vahvistaa vasta maahan muuttaneen ymmärrystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.

Vastuut:

Työvoimaviranomainen vastaa palvelun järjestämisestä työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle. Kunta järjestää yhteiskuntaorientaation kotoutuja-asiakkaille, jotka eivät ole työnhakijoita. Monikielisen yhteiskuntaorientaation voi toteuttaa kunta tai palveluntuottaja. Mustasaassa yhteiskuntaorientaatio aiotaan toteuttaa omana toimintana yhteistyössä muiden kuntien kanssa tai ostopalveluna tietyille kieliryhmille.

Yhteistyö:

Koulutuksessa käytetään kansallisesti kehitettyä aineistoa. Valmista aineistoa on saatavilla kahdeksalla kielellä osoitteessa yhteiskuntaorientaatio.fi. Yhteiskuntaorientaatio järjestetään yhteistyössä työllisyysalueen, muiden kuntien, aikuisopiston ja alueen muiden oppilaitosten kanssa.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Kuvaus:

Kotoutumiskoulutuksen aiheita ovat ruotsin ja suomen opetus, osaamisen tunnistaminen sekä palvelu- ja uraohjaus. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on parantaa maahanmuuttaja-asiakkaan yhteiskunnallisia ja kulttuurisia valmiuksia sekä edistää työllistymistä ja jatkokoulutusta. Koulutukseen sisältyy myös harjoittelu tai muuta toimintaa, joka tukee työ- ja toimintakykyä. Koulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että kotoutuja-asiakas saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä peruskielitaidon. Koulutuksen osana on järjestettävä suomen tai ruotsin kielitaidon päättöttestaus.

Vastuut:

Työvoimaviranomainen vastaa kotoutumisohjelman järjestämisestä työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle. Kunta vastaa kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä kotoutuja-asiakkaille. Opetushallitus määrää aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet sekä suomen ja ruotsin kielitaidon päättöttestauksen toteuttamisesta (B1.1).

Yhteistyö:

Kotoutumiskoulutus järjestetään yhteistyössä työllisyysalueen, alueen oppilaitosten ja aikuisopiston kanssa. Kielitaidon päättöttestaus tehdään kansallisten ohjeiden ja kokeen perusteella.

Kotoutumiskoulutus ja kielitaidon päättöttestaus

Kuvaus:

Kotoutumista edistäviä muita palveluita voivat olla urheilu, kulttuuri, yhdistystoiminta ja yhteys elinkeinoelämään varhaisessa vaiheessa. Mahdollisuus osallistua kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin edistää myös hyviä väestösuhteita ja osallisuutta. Lisäksi sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja kielellinen kehitys vahvistuvat.

Vastuut:

Kunta järjestää kiintiöpakolaisille MindSpring-ryhmiä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämiseksi. Järjestämällä vapaa-ajan aktiviteetteja edistetään suhteita muihin kuntalaisiin. Kunnan omana toimintana järjestetään toistuvia UMAKO-kielikursseja, joilla tuetaan kaikenikäisten kielen oppimista. Tapaamisia paikallisen elinkeinoelämän kanssa järjestetään maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksien lisäämiseksi.

Yhteistyö:

Yhteistyötä tehdään kunnan eri toimialojen, alueen oppilaitosten, vapaan sivistystyön, kolmannen sektorin ja paikallisen elinkeinoelämän kanssa.

Muu koulutus ja palvelut, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä

Kuvaus:

Kunnan tulee tarjota kaikille maahanmuuttajille yleistä ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton taustoista tai siitä, kuinka kauan henkilö on oleskellut maassa.

Vastuut:

Kunta vastaa siitä, että sen alueella on tarjolla palveluja, joissa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Palveluja tarjotaan kunnan Welcome Officen palvelupisteen ja kotouttamisyksikön kautta.

Yhteistyö:

Työllisyysalue, hyvinvointialue, elinkeinoelämä, Kela, maahanmuuttovirasto, poliisi, kolmas sektori, kunnan eri toimialat ja alueen oppilaitokset.

Kotoutumisohjelman aikainen ohjaus ja neuvonta

Kotoutumisen edistämisen suunnittelu, kehittäminen ja seuranta kunnassa (KotoL 45 ja 46 §§)

Kotoutumisen edistämiseksi kunnassa tehtävää työtä seurataan toimenpideohjelman avulla (kuvat 22–26). Toimenpideohjelman tavoitteet, toimenpiteet ja seurantaindikaattorit on määritelty tiettyjen painopistealueiden perusteella.

Toimenpideohjelma perustuu kunnan hyvinvointisuunnitelmaan 2023–2026, jota voidaan tarvittaessa täydentää lisäämällä siihen useampia tavoitteita päivityksen yhteydessä.

Kunta seuraa miten kotoutumisen edistämisen tavoitteet on saavutettu ja raportoi ELY-keskukselle, miten toimenpiteet on toteutettu.

Kotoutumisen edistämisen painopistealueet ja kotoutumisen seuranta kunnassa

- TYÖLLISTYMINEN JA KOULUTUS
- TERVEYS, HYVINVOINTI JA ASUMINEN
- OSALLISUUS JA TASA-ARVO
- MAHDOLLISUUDET YLLÄPITÄÄ OMAA KIELTÄÄN JA KULTTUURIAAN
- HYVIEN VÄESTÖSUHTEIDEN EDISTÄMINEN

Toimenpideohjelma

Tavoitteet	Toimenpiteet	Indikaattorit	Seurantaväli
Työllistyminen			
Syrjäytymisriskissä (ei työskentele, opiskele tai ole asepalveluksessa) olevien 18–24-vuotiaiden määrä vähenee	Kehitetään työllistämistoiminnan ja nuorten työllisyyden ekosysteemiä	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (Sotkanet 5304/3219) *	
Työttömien osuus alle 5 prosenttia	Kehitetään Welcome Officea edistämään työllisyyttä sekä työvoimatarpeen ja työttömien maahanmuuttajien kohtaamista	Työttömien kokonaismäärä kunnassa	

Toimenpideohjelma

Tavoitteet	Toimenpiteet	Indikaattorit	Seurantaväli
Koulutus			
Luodaan koulutus- ja työllisyysedellytyksiä ja annetaan työkaluja arjessa toimimiseen	Käytännön ohjausta ja verkostotyötä	Peruskoulun tutkinto puuttuu ja korkein suoritettu tutkinto	
Osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet			
Kuntalaisten osallisuus lisääntyy	Luodaan kunnan osallisuustyölle rakenne	Asukkaiden osallistumiskeinot kuvattu kunnan verkkosivuilla (Sotkanet 5145)	

Toimenpideohjelma

Tavoitteet	Toimenpiteet	Indikaattorit	Seurantaväli
Kuntalaisten osallisuus lisääntyy (jatkoa)	Asukastutkimusten käyttö		
	Luodaan uusia ja kehitetään olemassa olevia kohtaamispaikkoja: Welcome Office, perhekeskus, vertaistuki, nuorisotalo, yhdistystoiminta, Senioripiste ikäihmisten kohtaamispaikka & yhdistysten kanssa verkottuminen		

Toimenpideohjelma

Tavoitteet	Toimenpiteet	Indikaattorit	Seurantaväli
Terveellisten elintapojen edistäminen			
Kohentaa lasten ja nuorten terveyttä	Annetaan kaikille lapsille ja nuorille mahdollisuus liikuntaan asuinpaikasta, tuen tarpeesta ja perheen taloudesta riippumatta (esimerkiksi harrastustoiminnan Suomen mallin kautta)	Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukion ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuosiluokkien opiskelijoista (Sotkanet 4817, 286/5301, 3931, 3916)* Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille (Sotkanet 5327) *	
Asukkailla on terveet liikunta- ja ruokailutottumukset	Kunta tarjoaa kiintiöpakolaisille kursseja ja tietoa terveydestä ja hyvinvoinnista	Järjestettyjen kurssien/luentojen määrä	
Yksinäisyyden kokeminen eri ikäryhmissä vähenee	Mindspring-ryhmiä kiintiöpakolaisille	Eri ikäryhmille järjestettyjen ryhmien määrä	

Toimenpideohjelma

Tavoitteet	Toimenpiteet	Indikaattorit	Seurantaväli
Kulttuurihyvinvointi			
Monipuolistetaan sisältöä ja tehdään kulttuuria saavutettavammaksi	Yhteisiä matalan kynnyksen kulttuuritilaisuuksia (ruoka / musiikki / tietoa kulttuureista ja uskonnoista)	Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä – TEA, pistemäärä (Sotkanet 3984) *	
Asuminen			
Lisätä kunnan vuokra-asuntojen määrää ja laajentaa asumisvaihtoehtojen tarjontaa	Kunnan vuokra-asuntojen määrää lisätään nykyisestä 300 asunnosta	Kunnan vuokra-asuntojen osuus kunnan eri osissa sekä kunnan vuokra-asuntojen kokonaismäärä kunnassa Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (Sotkanet 190)	